

Proměny historické geografie: výzkum a vzdělávání 12. historickogeografická konference

Jakub Jelen

jakub.jelen@natur.cuni.cz

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje,
KUHIG – Centrum pro výzkum v kulturní a historické geografii, Albertov 6, 128 43, Praha 2

Ve středu 27. ledna 2016 zaplnil prostory Velké geologické posluchárny Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy již 12. ročník historickogeografické konference, tentokrát s podtitulem Proměny historické geografie: výzkum a vzdělávání. Konferenci pořádalo Výzkumné centrum historické geografie, které je dlouhodobým projektem spolupráce mezi Historickým ústavem Akademie věd České republiky, v. v. i. a Centrem pro výzkum v kulturní a historické geografii (KUHIG) na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. V úvodu konference byly účastníci seznámeni s dosavadními výsledky působení Výzkumného centra historické geografie prostřednictvím prezentace jeho internetových stránek (<http://historickageografie.cz>). V průběhu konference byly představeny a diskutovány především výsledky probíhajících i ukončených projektů a aktivit napříč celým spektrem geografických a historických disciplín dotýkajících se historické geografie. Během dne zaznělo celkem 15 příspěvků, rozdělených do čtyř tematických bloků.

Společným rysem velké části prezentací bylo propojení historickogeografických přístupů s moderními technologiemi a jejich využití v praxi. První blok přednášek se věnoval především úvodu do problematiky historické geografie, historickému vývoji disciplíny, jejím teoriím i metodologickým postupům. Hned v úvodním příspěvku byl věnován prostor pro shrnutí ústředních definic, východisek, tradic, metod oboru historická geografie, ale také jejím proměnám a aktuálním výzvám v podání Evy Semotanové (HÚ AV ČR) a Pavla Chromého (PřF UK), vedoucích osobností Výzkumného centra historické geografie. V druhé prezentaci byla představena města Most a Nový Bydžov z ediční řady „Historický atlas měst České republiky“, přičemž s využitím GIS a digitalizovaných ortofotomap Robert Šimůnek (HÚ AV ČR) posluchačům představil webový portál Historického atlasu měst České republiky (<http://towns.hiu.cas.cz/>) a aplikaci (<http://gis.mesto-most.cz/mostdominulosti/index.html>), která na jednom místě shromažďuje prostorově umístěné mapové podklady z Mostecka od pol. 19 stol. do současnosti. V posledním příspěvku první části představila Dana Fialová (PřF UK), že historickou geografii lze propojit i s problematikou výzkumu turismu a rekreace. Na příkladu Česka seznámila posluchače s časovou osou vývoje oboru a okruhy výzkumu, mezi které patří např. projevy turismu a rekreace v krajině. Taktéž upozornila na problémy spojující obor geografie volného času a historiografii, které souvisejí s potřebou interpretace a prezentace minulosti veřejnosti.

Druhá část dopoledního programu se věnovala představení výsledků čtyř projektů, řešených v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), vázaných ke krajině a jejímu výzkumu. Společným jmenovatelem jednotlivých prezentací byla problematika zpřístupňování historických dat veřejnosti. V prvním příspěvku byly představeny krajinné památkové

zóny jako nástroj ochrany kulturní krajiny v podání Markéty Šantrůčkové (Výzkumný ústav Sylva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.). Po ní následovala případová studie projektu Obnova buquoyské kulturní krajiny, ve které byla prezentována práce s historickými podklady v kombinaci s moderními metodami sběru dat (LIDAR), jejímiž výstupy se staly mapy a plány zájmových objektů. Prezentaci přednesl Jan Ivanega (FF JČU) a s výsledky projektu se lze seznámit na webových stránkách (<http://www.buquoyskakrajina.cz>). Další příspěvek nás přenesl do oblastí severozápadních Čech a východní Moravy, kde se v minulosti nacházely hlavní koridory spojující historické oblasti Čech a Moravy. Jan Martínek (Centrum dopravního výzkumu) ve svém výstupu diskutoval možnosti moderních metod výzkumu těchto starých cest (např. LIDAR nebo vlastní letecké snímkování). Dále zmínil historické nálezy podél těchto komunikací, v některých případech i přes 700 let staré, které pomáhají ke zpřesňování datace cest. Výstupy z projektu ve formě aplikace lze nalézt na webových stránkách (<http://naki.vectormap.cz>) a podrobnější informace na adrese (<http://www.historicke-cesty.cz>). Posledním prezentovaným projektem NAKI byl příspěvek Martina Ouředníčka (PřF UK), jenž informoval o zpřístupňování historických, prostorových a statistických dat v prostředí GIS. Na portálu (<http://www.atlasobyvatelstva.cz>), vytvořeném týmem Urbánní a regionální laboratoře na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, lze nalézt rozsáhlý soubor specializovaných map věnujících se např. procesům suburbanizace, sociálně prostorové diferenciaci Česka, mobility nebo sociálně prostorové diferenciaci Česka a Prahy v historické perspektivě. Další informace o projektu lze nalézt na webových stránkách (<http://www.historickygis.cz/cs/aplikace>).

Třetí část konference byla věnována historickým proměnám krajiny. S příspěvkem o historickogeografických přístupech ke studiu přírodních ohrožení vystoupil Pavel Raška (PřF UJEP), který představil různé přístupy ke zkoumání historických proměn krajiny a její rekonstrukci. Na příkladech z Ústeckého kraje doložil rekonstrukce konkrétních sesuvů z 18. století. V druhé odpolední prezentaci zaznělo téma historického land-use jako prvku aplikovaného v historickogeografickém vzdělávání v podání Petera Chrastiny (Fakulta logistiky a krizového řízení, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně). Velmi zajímavým způsobem byla popsána metodika výuky problematiky land-use bez nutnosti znalosti a využívání moderní technologie GIS. Poslední příspěvek této části se věnoval prezentaci specializovaných map sociálně prostorové diferenciaci Prahy a Česka v historické perspektivě, kdy byly Peterem Svobodou a Jiřím Nemeškalem (PřF UK) uvedeny konkrétní výstupy Atlasu obyvatelstva, zmiňovaného v dopolední části Martinem Ouředníčkem.

Čtvrtá a poslední část konference byla věnována oboru geografického vzdělávání, kdy na čtyřech příkladech přednášející uvedli praktické zkušenosti s výukou historické geografie a souvisejících disciplín. Hned v úvodu byla představena výuka historické geografie na Jihočeské univerzitě Alešem Nováčkem a Jiřím Dvořákem (FF JČU). Na ně navázali svým příspěvkem Ivana a Pavel Trpákovi (Fakulta životního prostředí, ČZU), kteří seznámili posluchače s využíváním historickogeografických poznatků v závěrečných pracích studentů své domovské fakulty. Po tomto výstupu prezentoval Jiří Hnilica (PedF UK) důležitost propojení oborů dějepisu a zeměpisu, kdy diskutoval potřebu spolupráce těchto disciplín pro komplexní poznání a výzkum. Posledním příspěvkem konference byla prezentace Miroslava Marady a Martina Hanuse (PřF UK), kteří přítomné posluchače seznámili s potřebností a možnostmi integrace a mezipředmětové spolupráce oborů geografie a historiografie ve školách.

Již dvanáctý ročník konference opět přispěl k zajímavé výměně a diskusi poznatků, výsledků výzkumů a vizí do budoucnosti celé škály odborníků, zabývajících se nejen historickou geografii. I s přihlédnutím k délce trvání závěrečné diskuze lze konstatovat, že konference byla přínosnou událostí pro všechny zúčastněné.